

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura we Wrocławiu

LWR.410.029.02.2017

P/17/074

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura we Wrocławiu

ul. Marszałka J. Piłsudskiego 15/17, 50-044 Wrocław

T +48 71 711 83 00, F +48 71 711 83 50

lwr@nik.gov.pl

W. J.

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli P/17/074 – Ochrona zabytków archeologicznych odkrytych w związku z realizacją inwestycji budowlanych.

Jednostka
przeprowadzająca
kontrolę Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura we Wrocławiu

Kontrolerzy 1. Mirosław Perłowski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWR/200/2017 z dnia 29 listopada 2017 r.
2. Cezary Mazik, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWR/205/2017 z dnia 6 grudnia 2017 r.
3. Paweł Matuszak, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWR/189/2017 z dnia 2 listopada 2017 r.

(dowód: akta kontroli str. 1-2, 28-31)

Jednostka
kontrolowana Muzeum Archeologiczno – Historyczne w Głogowie (dalej: „Muzeum”), ul. Brama Brzostowska 1, 67-200 Głogów.

Kierownik jednostki
kontrolowanej Leszek Lenarczyk, Dyrektor Muzeum.

(dowód: akta kontroli str. 32)

II. Ocena kontrolowanej działalności¹

Ocena ogólna

W objętym kontrolą okresie lat 2013-2017 Muzeum zapewniło prawne, organizacyjne i finansowe warunki zachowania trwałości zabytków archeologicznych odkrytych w związku z realizacją inwestycji budowlanych, oraz podejmowało właściwe działania w celu ochrony tych zabytków. Stwierdzono bowiem, że zatrudniono wykwalifikowaną kadrę umożliwiającą właściwą opiekę zbiorom archeologicznym, ustalono i stosowano właściwe procedury w zakresie przyjmowania w depozyt zabytków archeologicznych, zapewniono finansowanie działań w omawianym zakresie, utrzymywano właściwy stan techniczny obiektów służących do przechowywania zabytków archeologicznych i zapewniono im bezpieczeństwo fizyczne, rzetelnie prowadzono dokumentację w zakresie ewidencjonowania zbiorów, zarządzano i prowadzono inwentaryzację wszystkich zabytków archeologicznych oraz protokołarnie przyjmowano je w depozyt na podstawie dokumentacji badań archeologicznych.

Niemniej jednak Muzeum nie opracowało Instrukcji przygotowania zbiorów do ewakuacji, a także nieterminowo wprowadzało w życie i aktualizowało dokumentację związaną z bezpieczeństwem posiadanych obiektów oraz zbiorów w nim zgromadzonych, w szczególności Plan ochrony dla obiektów Muzeum, jak również nie przeprowadzało w latach 2013-2014 analiz stanu zabezpieczeń przed pożarem i przestępczością, a w roku 2015 - przed kradzieżą i innym niebezpieczeństwem. Ponadto, Muzeum przyjmowało zabytki w depozyt bez decyzji administracyjnej właściwego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (dalej: „WKZ”), co naruszało

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje trójstopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie

art. 35 ust. 3 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami² (dalej: „ustawa o ochronie zabytków”), nierzetelnie sporządzało sprawozdania K-02 z działalności muzeum i instytucji paramuzealnej, oraz nie prowadziło kart ewidencyjnych dla zabytków archeologicznych masowych, co naruszało § 7 ust. 1 rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 30 sierpnia 2004 r. w sprawie zakresu, form i sposobu ewidencjonowania zabytków w muzeach³ (dalej: „rozporządzenie w sprawie ewidencjonowania zabytków”).

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Prawne, organizacyjne i finansowe warunki zachowania trwałości zabytków archeologicznych w związku z realizacją inwestycji budowlanych

Opis stanu
faktycznego

1.1. Muzeum jest samorządową instytucją kultury, posiadającą osobowość prawną, której organizatorem jest Gmina Miejska Głogów (wpis do miejskiego rejestru instytucji kultury pod nr 03/V/99). Muzeum wpisano do Państwowego Rejestru Muzeów pod pozycją 97. Statut Muzeum uchwalony został przez Radę Miejską w Głogowie⁴ w dniu 24 listopada 2009 r. Cele statutowe Muzeum to: gromadzenie zbiorów i zabytków z zakresu architektury, numizmatyki, historii sztuki z terenu Dolnego Śląska i historycznego obszaru Księstwa Głogowskiego, katalogowanie i naukowe opracowywanie zgromadzonych zbiorów, przechowywanie zgromadzonych zabytków w warunkach zapewniających im właściwy stan zachowania i bezpieczeństwo, oraz magazynowanie ich w sposób dostępny do celów naukowych, zabezpieczenie i konserwacja zbiorów, urządzenie wystaw stałych i czasowych, organizowanie i prowadzenie badań, ekspedycji naukowych, jak również prowadzenie prac wykopaliskowych, popieranie i prowadzenie działalności artystycznej i upowszechniającej kulturę, udostępnianie zbiorów do celów edukacyjnych i naukowych, zapewnienie właściwych warunków zwiedzania oraz korzystania ze zbiorów i zgromadzonych informacji, prowadzenie działalności wydawniczej.

W Statucie Muzeum ustalono także jego strukturę organizacyjną, obejmującą: Dział Archeologiczny, Dział Historyczny, Dział Numizmatyczny, Dział Organizacji Wystaw, Wydawnictw i Promocji, Dział współpracy ze Szkołami i Edukacji Pozaszkolnej, Dział Administracyjny, oraz Oddział Muzeum – Ośrodek Studyjno-Magazynowy Zabytków Archeologicznych (dalej: „Ośrodek” lub „OSMZA”).

Muzeum zatrudniało wykwalifikowaną kadrę, zapewniającą opiekę zbiorom archeologicznym, tj. dwóch magistrów archeologii (z dodatkowym kierunkowym wykształceniem podyplomowym) według stanu na dzień 1 stycznia 2013 r., oraz jednego magistra historii i siedmiu magistrów archeologii (z których jedna osoba posiadała dodatkowy fakultet z geografii a inna ukończyła muzeologiczne studia podyplomowe z zakresu archeologii) według stanu na dzień 10 listopada 2017 r. Wszyscy ww. pracownicy uczestniczyli także w szkoleniach, których tematyka była zbieżna z funkcjami pełnionymi w Muzeum.

Do zadań Głównego Inwentaryzatora Muzeum należało w szczególności opracowywanie wytycznych w zakresie gromadzenia i ewidencjonowania zbiorów muzealnych, kierowanie całokształtem prac związanych z pozyskiwaniem i włączaniem nabytków do zbiorów muzealnych oraz z inwentaryzacją, organizacją

² Dz. U. z 2017 r. poz. 2187, ze zm.

³ Dz. U. Nr 202, poz. 2073.

⁴ Uchwała XXXIX/337/2009 Rady Miejskiej w Głogowie z dnia 24 listopada 2009 r. (Dz. Urzędowy Województwa Dolnośląskiego Nr 207, poz. 3746)

M. Kuf

naukową i techniczną zbiorów Muzeum, nadzorowanie zgodności działań i prac inwentaryzacyjnych działów Muzeum z muzealnym systemem inwentaryzacji i organizacji zbiorów, sprawowanie opieki formalno-prawnej nad księgami inwentarzowymi i dokumentacją ewidencyjną zbiorów, zarządzanie i nadzór nad funkcjonowaniem ogólnomuzealnych składnic zbiorów oraz nad wewnętrznym i zewnętrznym ruchem muzealiów, koordynowanie prac związanych z nadzorem Dyrektora Muzeum nad ochroną praw autorskich przy udostępnianiu zbiorów i informacji o zbiorach muzealnych, archiwizowanie dokumentacji zbiorów archeologicznych, kierowanie stałym zespołem Głównego Inwentaryzatora, wprowadzanie systemu elektronicznej inwentaryzacji zbiorów dla Działów: Archeologicznego i Historycznego, oraz dla zbiorów sztuki i wydzielonych bibliotek Muzeum, a także dla Ośrodka.

Bezpośredni nadzór nad Działem Archeologicznym sprawował Dyrektor Muzeum.

(dowód: akta kontroli str. 1-27)

1.2. Zarządzeniem wewnętrznym nr 71/2015 z dnia 31 grudnia 2015 r. Dyrektor Muzeum wprowadził Instrukcję nabywania obiektów do zbiorów, która ma zastosowanie do zbiorów historycznych, numizmatycznych oraz zbiorów sztuki. W Instrukcji tej przewidziano, że zbiory archeologiczne przyjmowane są w depozyt do Ośrodka zgodnie z wewnętrznymi regulacjami, opisanymi w Standardach przyjmowania ruchomych zabytków archeologicznych w depozyt oraz w Schemacie postępowania w sprawie wydawania pisemnego oświadczenia o gotowości przyjęcia, a następnie przyjęcia w depozyt ruchomych zabytków archeologicznych. W ww. Standardach opisano dokumentację stosowaną na etapie pozyskiwania zabytków (zapewnienie o gotowości przyjęcia zabytków), prowadzenia badań archeologicznych (sprawozdanie z przeprowadzonych badań, polowa księga inwentarzowa i inna dokumentacja polowa, karty ewidencji dla zabytków wydzielonych, karty zabiegów konserwatorskich), gromadzenia i opisywania zabytków (metryki).

Ww. Schemat postępowania wskazywał natomiast kolejne kroki podejmowane w związku z wydawaniem pisemnego oświadczenia o gotowości przyjęcia w depozyt zabytków, a następnie ich przyjęcia. Obejmował również wykaz obowiązującej dokumentacji. Proces przyjęcia zabytków – zgodnie z przyjętym Schematem – odbywał się w sześciu etapach: [1] przyjęcie wniosku, rejestracja i przygotowanie umowy, [2] korespondencja w sprawie oraz zapewnienie finansowania przechowywania i bieżącej konserwacji zabytków⁵, [3] przygotowanie i akceptacja oświadczenia o gotowości przyjęcia zabytków i powiadomienia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (dalej: „WKZ”), [4] kontrola terminu przekazania zabytków w depozyt (do trzech lat) oraz ponaglanie wnioskodawcy (w razie potrzeby), [5] powołanie komisji kontroli zabytków i prowadzenie przez nią prac polegających na przeglądzie zbiorów ruchomych zabytków i dokumentacji badań archeologicznych, oraz na ocenie tych zabytków, [6] przyjęcie zabytków w depozyt.

(dowód: akta kontroli str. 33-94)

1.3. Przychody Muzeum wynosiły: 3 338 tys. zł w 2013 r., 4 438 tys. zł w 2014 r., 3 963 tys. zł w 2015 r., 3 438 tys. zł w 2016 r., oraz 2 465 tys. zł w 2017 r. (do 30 września). Działalność Muzeum była finansowana przede wszystkim dotacjami z budżetu Gminy Głogów (84,6% w 2013 r., 69,2% w 2014 r., 79,7% w 2015 r., 88,7% w 2016 r., oraz 96,1% w ciągu trzech kwartałów 2017 r.), a także dotacjami z budżetu państwa (odpowiednio: 1,0%, 6,7%, 2,7%, 0,1% i 0,0%), wpływami

⁵ Wydanie oświadczenia o gotowości przyjęcia w depozyt ruchomych zabytków archeologicznych podlegało opłacie w wysokości brutto 10% wartości umowy zawartej między zamawiającym a wykonawcą prac archeologiczno-konserwatorskich, tj. Muzeum.

własnymi z biletów i wydawnictw (od 0,4% do 0,6% w wymienionych wyżej okresach rocznych), oraz pozostałymi przychodami, w tym pochodzącymi z badań archeologicznych, prac konserwatorskich, depozytu zabytków, darowizn i innych⁶ (odpowiednio: 13,8%, 23,7%, 17,1%, 10,6% i 3,3%).

W prowadzonej w Muzeum ewidencji księgowej nie wyodrębniono kosztów związanych z magazynowaniem, konserwacją i ochroną zabytków archeologicznych znajdujących się w depozycie Muzeum, a niebędących jego własnością. Szacunkowe koszty w tym zakresie w skali roku wynosiły 311 tys. zł. Dyrektor Muzeum wskazał, że uzyskiwane środki zewnętrzne nie zapewniały pokrycia potrzeb Muzeum związanych z realizacją zadań z zakresu przechowywania oraz ochrony zbiorów archeologicznych, stanowiących własność Skarbu Państwa, a uzyskanie rokrocznie dodatkowych środków w szacunkowej wysokości 110 tys. zł zapewniłoby właściwy poziom finansowania.

W 2017 r. Muzeum jednorazowo pozyskało środki dotacji celowej Gminy Głogów w kwocie 280 tys. zł z przeznaczeniem na dofinansowanie nadzoru oraz badań archeologicznych. Według stanu na dzień 23 listopada 2017 r. badania związane z tą dotacją nie zostały zakończone, a dotacja nie została rozliczona.

Muzeum nie ubiegało się o środki na opracowanie (wraz z obowiązkową publikacją książkową) wyników przeprowadzonych badań archeologicznych.

Udział wydatków na wynagrodzenia w całości wydatków Muzeum stanowił 45,0% w 2013 r., 39,3% w 2014 r., 45,5% w 2015 r. i 51,5% w 2016 r. Natomiast udział wydatków remontowych w wydatkach ogółem Muzeum wynosił odpowiednio: 0,3%, 7,6%, 1,4% i 0,6%. W latach 2013, 2015 i 2016 Muzeum nie ponosiło wydatków inwestycyjnych, natomiast w roku 2014 stanowiły one 3,7% wszystkich wydatków Muzeum.

(dowód: akta kontroli str. 95-156, 239-244)

1.4. Muzeum nie było kontrolowane przez właściwego WKZ lub działających z jego upoważnienia pracowników Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków. Kontroli nie przeprowadzała również Gmina Głogów oraz Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Podczas posiedzeń Rady Muzealnej dwukrotnie podejmowano temat zbiorów archeologicznych. I tak, w dniu 11 kwietnia 2013 r. Dyrektor Muzeum przedstawił dwie formuły organizacji i finansowania przechowywania zbiorów przez Muzeum (dalsze funkcjonowanie Ośrodka i jego finansowanie zewnętrzne lub przyjmowanie zbiorów w depozyt na zasadach komercyjnych). Natomiast w dniu 6 lutego 2015 r. Dyrektor Muzeum poruszył kwestie koniecznych szkoleń pracowników Głównego Inwentaryzatora w zakresie sposobu wyceny zbiorów archeologicznych, oraz przejęcia zabytków z Lubiąża i Trzebin, a także pozyskania środków na ten cel.

(dowód: akta kontroli str. 157-160, 245-247)

1.5. Muzeum zarządzało trzema obiektami budowlanymi, tj. budynkiem Zamku Książąt Głogowskich, mostem nad fosą (prowadzącym do wejścia do Zamku) oraz budynkiem Ośrodka. Dla tych obiektów zostały założone i były prowadzone książki obiektów budowlanych. W książkach tych dokonywano wpisów o kontrolach okresowych, przeprowadzonych na podstawie art. 62 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. *Prawo budowlane*⁷, zarówno corocznych, tj. realizowanych w zakresie sprawdzenia stanu technicznego elementów budynku, budowli i instalacji narażonych na szkodliwe wpływy atmosferyczne i niszczące działania czynników występujących podczas użytkowania obiektu, instalacji gazowych oraz przewodów kominowych (dymowych, spalinowych i wentylacyjnych), jak i wykonywanych co

⁶ Muzeum dysponowało danymi, zgodnie z którymi kwoty przychodów pozostałych wskazano łącznie.

⁷ Dz. U. z 2017 r., poz. 1332.

pięć lat w zakresie sprawdzenia stanu technicznego i przydatności do użytkowania obiektu budowlanego, jego estetyki i otoczenia, a także badania instalacji elektrycznej i piorunochronnej w zakresie stanu sprawności połączeń, osprzętu, zabezpieczeń i środków ochrony od porażeń, oporności izolacji przewodów oraz uziemień instalacji i aparatów. Dokumentacja z kontroli okresowych została załączona do ksiąg obiektów budowlanych.

W przypadku mostu nad fosą nie została przeprowadzona kontrola roczna w 2014 r. oraz kontrola pięcioletnia w 2016 r.⁸. Pozostałe wymagane kontrole okresowe obiektów budowlanych Muzeum przeprowadzano w cyklach rocznych i pięcioletnich.

(dowód: akta kontroli str. 161-178)

W latach 2013-2017 budynki Muzeum, w których przechowywano i eksponowano zabytki archeologiczne, były dwukrotnie kontrolowane przez Państwową Straż Pożarną (dalej: „PSP”). Pierwsza z tych kontroli odbyła się w dniu 14 marca 2013 r. i zakończyła się wydaniem dwóch decyzji⁹ nakazujących wykonanie następujących zaleceń wynikających z naruszenia przepisów o ochronie przeciwpożarowej:

- zapewnić pełną sprawność techniczną i funkcjonalną instalacji elektrycznej w budynku Muzeum – w terminie do dnia 31 grudnia 2014 r.,
- zapewnić minimalną wydajność poboru wody, mierzoną na wylocie prądownicy wewnętrznej instalacji hydrantowej w budynku Muzeum – w terminie do dnia 31 grudnia 2014 r.,
- zapewnić minimalne ciśnienie wewnętrznej instalacji hydrantowej w budynku Muzeum – w terminie do dnia 31 grudnia 2014 r.,
- pokryć zasięgiem wewnętrznej instalacji hydrantowej budynek Muzeum – w terminie do dnia 31 grudnia 2014 r.,
- pokryć zasięgiem Sygnalizacji Alarmowej Pożarowej (SAP) budynek Muzeum – w terminie do dnia 31 grudnia 2014 r.,
- obudować i zamknąć drzwiami klatki schodowe w budynku Muzeum oraz wyposażać je w urządzenia zapobiegające zadymieniu lub służące do usuwania dymu – w terminie do dnia 30 kwietnia 2015 r.,
- zapewnić wymaganą przepisami techniczno-budowlanymi odporność ogniową biegów i spoczników schodów w klatkach schodowych w budynku Muzeum w terminie do dnia 30 kwietnia 2015 r.

W związku z brakiem środków finansowych na realizację tych zaleceń Dyrektor Muzeum wystąpił dwukrotnie do Komendanta Powiatowego PSP o zmianę terminu ich realizacji. Terminy te przesunięte zostały początkowo na dzień 31 grudnia 2016 r.¹⁰, a następnie na dzień 31 grudnia 2019 r.¹¹.

O wydanych zaleceniach Dyrektor Muzeum powiadomił Prezydenta Miasta Głogowa¹². Kilkukrotnie zwracał się do niego również o przyznanie środków

⁸ Poprzednia kontrola pięcioletnia została przeprowadzona w 2011 r.

⁹ Decyzja Nr PZ.5580.6.4.2013 Komendanta Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Głogowie w sprawie naruszenia przepisów o ochronie przeciwpożarowej z dnia 9 kwietnia 2013 r., oraz decyzja Nr PZ.5580.6.5.2013 Komendanta Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Głogowie w sprawie naruszenia przepisów o ochronie przeciwpożarowej z dnia 9 kwietnia 2013 r.

¹⁰ Decyzja Nr PZ.5580.6.7.2013 Komendanta Powiatowego PSP w Głogowie w sprawie naruszenia przepisów o ochronie przeciwpożarowej z dnia 15 października 2014 r. oraz decyzja Nr PZ.5580.6.8.2013 Komendanta Powiatowego PSP w Głogowie w sprawie naruszenia przepisów o ochronie przeciwpożarowej z dnia 15 października 2014 r.

¹¹ Decyzja Nr PZ.5580.6.11.2013 Komendanta Powiatowego PSP w Głogowie w sprawie naruszenia przepisów o ochronie przeciwpożarowej z dnia 27 października 2016 r. oraz decyzja Nr PZ.5580.6.12.2013 Komendanta Powiatowego PSP w Głogowie w sprawie naruszenia przepisów o ochronie przeciwpożarowej z dnia 27 października 2016 r.

¹² Pismo Muzeum: L.dz: 344/2013 z dnia 12 kwietnia 2013 r.

finansowych na realizację tych zaleceń¹³, uzasadniając to brakiem po stronie Muzeum środków finansowych umożliwiających samodzielne podjęcie działań w tym zakresie.

W złożonych wyjaśnieniach Dyrektor Muzeum wskazał, że konieczność przeprowadzenia remontu głównego obiektu Muzeum i dostosowania go do obowiązujących przepisów, nie tylko przeciwpożarowych, było przedmiotem wielu spotkań z władzami miasta. W ich wyniku Gmina Miejska Głogów podjęła się przeprowadzenia remontu, a obecnie tworzona jest dokumentacja projektowa.

Według informacji udzielonej przez Prezydenta Miasta Głogowa dokumentacja projektowa zostanie wykonana do dnia 31 marca 2018 r. i uwzględnić będzie wykonanie ww. zaleceń PSP. Określi także wysokość niezbędnych środków finansowych na dostosowanie obiektu Muzeum do aktualnie obowiązujących przepisów ppoż., oraz stanie się podstawą do działań Gminy Miejskiej Głogów zmierzających do wprowadzenia takiego zadania do realizacji wraz z niezbędnym zabezpieczeniem finansowym¹⁴.

Druga z kontroli PSP odbyła się w dniu 15 września 2017 r. w związku z przyłączeniem obiektów Muzeum, w tym Ośrodka, do systemu transmisji sygnałów alarmowych do stacji odbiorczych alarmów pożarowych (SOAP) i zakończyła się wydaniem m.in. zalecenia¹⁵:

- przeprowadzania okresowej aktualizacji instrukcji bezpieczeństwa pożarowego, lub co najmniej stanowiących jej integralną część warunków ochrony przeciwpożarowej oraz planów graficznych obiektu i terenu jego usytuowania, co najmniej raz na dwa lata, a także po zmianach sposoby użytkowania obiektu, wpływających na zmianę warunków ochrony przeciwpożarowej;
- modernizacji lub wymiany systemu sygnalizacji alarmowej (lub jego części) w przypadku jego nadmiernej awaryjności, związanej również ze złym doborem elementów detekcji pożaru.

Według stanu na dzień 18 grudnia 2017 r. zalecenia te były w trakcie realizacji, trwały prace związane z okresową aktualizacją instrukcji bezpieczeństwa pożarowego.

(dowód: akta kontroli str. 270, 651-695; 1109-1110)

Zabytki archeologiczne odkryte w wyniku badań własnych Muzeum oraz badań realizowanych przez inne pracownie w związku z inwestycjami budowlanymi, zostały zdeponowane w dwóch z 15 pomieszczeń magazynowych Ośrodka. Do przechowywania zbiorów archeologicznych przeznaczono w sumie 11 pomieszczeń¹⁶ o łącznej powierzchni 738,7 m², z której w metalowe regały wyposażono powierzchnię 331,4 m², tj. 55%. Zdeponowane zabytki archeologiczne zgromadzono na metalowych regałach przesuwanych¹⁷ w dwóch (częściowo wypełnionych) pomieszczeniach o łącznej powierzchni 162,4 m². Kubatura wszystkich dostępnych regałów wynosiła w sumie 664,7 m³, z czego według stanu na dzień 8 grudnia 2017 r. kubatura regałów wypełnionych zabytkami archeologicznymi wynosiła 149,1 m³ (22,4%). W tym samym dniu stopień wykorzystania wszystkich pomieszczeń magazynowych Ośrodka do przechowywania zbiorów archeologicznych wyniósł 12,3%. Wynika z tego, że

¹³ Pisma Muzeum: L.dz. 282/2013 z dnia 25 marca 2013 r.; L.dz. 900/2014 z dnia 20 października 2014 r. oraz L.dz. 501/2015 z dnia 1 czerwca 2015 r.

¹⁴ Pismo WliD.DPI.7013.1.189.2017 z dnia 19 grudnia 2017 r.

¹⁵ Decyzja PZ.552.5.6.2.2017 z dnia 3 października 2017 r. Komendanta Powiatowego PSP w Głogowie.

¹⁶ Pozostałe cztery pomieszczenia o łącznej powierzchni 48,5 m² przeznaczono na zbiory numizmatyczne.

¹⁷ Za wyjątkiem kilku eksponatów, które w pudłach umieszczono na podłodze, ponieważ ich duże gabaryty uniemożliwiły ich umieszczenie na regałach.

W. K.

Muzeum może jeszcze przyjąć zabytki archeologiczne o kubaturze 515,6 m³, a po doposażeniu pomieszczeń magazynowych dodatkowymi regałami o kubaturze 547,5 m³, nawet 1063,1 m³ zabytków.

Zabytki archeologiczne przechowywano w kartonowych pudełkach (stanowiących opakowania zbiorcze, w których znajdowały się woreczki strunowe z zabytkami spakowanymi pojedynczo lub po kilka, kilkanaście), składowanych na oznakowanych regałach, zapelnianych według kolejności przyjęcia zabytków i w grupach według miejsca ich odnalezienia. Oznakowanie regału wskazywało nr depozytu, nr przekazania (według kolejności wpływu), nr sprawy, oznaczenie stanowiska archeologicznego oraz ilość pudeł¹⁸. Pudełka oraz woreczki strunowe oznakowywane były papierową metryczką, zawierającą następujące informacje: a) na pudełkach: nr depozytu, nr sprawy, nr przekazania, spis zabytków (za wyjątkiem pudełek z pojedynczymi zabytkami), rodzaj zabytku (ceramika, szkło, metal itd.), oznaczenie stanowiska archeologicznego (w tym działki i sektora), rok badań i numer inwentarzowy; b) na woreczkach strunowych (metryczka umieszczona wewnątrz oraz opis flamastrem na samym woreczku): oznaczenie stanowiska archeologicznego, rodzaj zabytku, ilość, numer inwentarzowy i nazwisko wypełniającego. Wskazane wyżej oznaczenia pozwalały na zidentyfikowanie miejsca przechowywania zabytków. Ośrodek wyposażono w gaśnice, urządzenia do wentylacji, grzejniki centralnego ogrzewania, urządzenia do pomiaru temperatury, czujniki i włączniki instalacji przeciwpożarowej, czujniki ruchowe instalacji antywłamaniowej oraz kamerę monitoringu. Strefa magazynowa z przechowywanymi zabytkami archeologicznymi udostępniona była uprawnionym pracownikom Ośrodka poprzez elektroniczny system dostępu. Poza pomieszczeniami magazynowymi, zbiory archeologiczne znajdowały się w miejscu ich ekspozycji, tj. w sali wystawowej, zlokalizowanej na parterze budynku głównego Muzeum. Zbiory znajdowały się w bezpiecznych gablotach (przytwierdzone do podłoża z możliwością blokady utrudniającej zmianę położenia), a pomieszczenie wystawowe było monitorowane.

(dowód: akta kontroli str. 179-195, 265-266, 1106-1108)

Sposób przechowywania zabytków archeologicznych zweryfikowano w oparciu o próbę losową liczącą 30 zabytków, pochodzących z trzech różnych inwestycji i obejmujących 15 zabytków wydzielonych. Były one przechowywane w woreczkach strunowych, a jako opakowania zbiorcze służyły pudełka kartonowe. Oznaczenia zabytków umieszczane były na metryczkach znajdujących się zarówno na pudełkach, jak i na woreczkach strunowych. Dane na metryczkach były zgodne z prowadzoną dla tych zabytków dokumentacją, w tym z kartami inwentarzowymi, decyzjami WKZ i protokołami kontroli zabytków przed rozpoczęciem procedury depozytowej.

(dowód: akta kontroli str. 196-238, 445-481)

1.6. Muzeum nie dysponowało decyzją Wojewody Dolnośląskiego, na podstawie której zostało umieszczone w wykazie obiektów podlegających obowiązkowej ochronie. Kompleksowe świadczenie usługi ochrony fizycznej, połączonej z monitorowaniem lokalnego systemu alarmowego, wraz z grupą interwencyjną dla obiektów Muzeum, zostało zlecone wyspecjalizowanej firmie zewnętrznej umową z dnia 22 grudnia 2015 r., a wcześniej umową z dnia 17 grudnia 2012 r. Do ochrony wykorzystywany był system telewizji przemysłowej CCTV, a także system łączności radiowej i telefonicznej.

(dowód: akta kontroli str. 191, 248-262, 1106-1108)

¹⁸ Takie same dane zawierał spis na drzwiach wejściowych do pomieszczeń magazynowych, gdzie dodatkowo wskazano oznaczenie regału.

1.7. W grudniu 2015 r.¹⁹ Muzeum przyjęło instrukcje bezpieczeństwa pożarowego, oddzielnie dla budynku Muzeum przy ul. Brama Brzostowska 1 oraz dla budynku Ośrodka przy ul. Portowej 1. Instrukcje te zostały sporządzone przez inspektora ds. ochrony przeciwpożarowej i zatwierdzone przez Dyrektora Muzeum. Instrukcje zawierały elementy wskazane w art. 13 ust. 2 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej²⁰, oraz w § 6 rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 września 2014 r. w sprawie zabezpieczenia zbiorów przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem grożącym ich zniszczeniem lub utratą²¹ (dalej: „rozporządzenie w sprawie zabezpieczenia zbiorów”). Ww. instrukcje były aktualizowane²², o czym powiadamiano, przekazując stosowne dokumenty, Komendanta Powiatowego PSP w Głogowie w dniach odpowiednio 21 kwietnia 2016 r. i 8 grudnia 2016 r.

(dowód: akta kontroli str. 191-192, 263-264, 270, 1106-1108)

1.8. W listopadzie 2016 r. opracowane zostały Plany ochrony ruchomych zbiorów na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, oddzielnie dla budynku głównego przy ul. Brama Brzostowska 1 oraz dla budynku Ośrodka przy ul. Portowej 1, a także Plan ochrony zabytku nieruchomego na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych dla budynku głównego przy ul. Brama Brzostowska 1. Ww. plany podpisał w dniu 3 listopada 2016 r. Dyrektor Muzeum. Ich treść uzgodniono w dniu 6 grudnia 2016 r. z WKZ, a zatwierdził w dniu 15 grudnia 2016 r. Prezydent Głogowa. Plany zawierały elementy wskazane w § 28 rozporządzenia w sprawie zabezpieczenia zbiorów.

Ponadto, we wrześniu 2015 r. opracowano dla obydwu ww. budynków procedury ewakuacji w celu zapewnienia sprawnego przygotowania i przeprowadzenia bezpiecznej ewakuacji ludzi. W dniu 12 kwietnia 2017 r. Muzeum zorganizowało dla wszystkich pracowników szkolenie z zakresu ochrony przeciwpożarowej i zabezpieczenia zbiorów muzealnych na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, podczas którego poruszane były m.in. zagadnienia dotyczące zabezpieczenia i ewakuacji zbiorów.

Zanim ww. Plany zostały wprowadzone w życie, obowiązywał Plan ochrony zabytków Zamku Książąt Głogowskich w Głogowie na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych z dnia 4 maja 2005 r., który został uzgodniony z WKZ oraz Prezydentem Głogowa.

(dowód: akta kontroli str. 192-193, 272-274, 1106-1108)

1.9. W dniu 20 listopada 2014 r. w Muzeum przyjęto Plan ochrony dla obiektów Muzeum, który zawierał następujące elementy: rodzaj działalności jednostki, analizę stanu potencjalnych zagrożeń i aktualnego stanu bezpieczeństwa, ocenę aktualnego stanu ochrony, dane dotyczące specjalistycznej uzbrojonej formacji ochronnej, dane dotyczące rodzaju zabezpieczeń technicznych, zasady organizacji i wykonywania ochrony, oraz instrukcje postępowania w przypadkach szczególnych, w tym napadu, włamania, podłożenia ładunku wybuchowego. W dniu 21 listopada 2016 r. Dyrektor Muzeum sporządził notatkę służbową, w której wskazał, że przeprowadzenie działań związanych z aktualizacją omawianego dokumentu byłoby bezzasadne przed remontem obiektu, planowanym na lata 2017-2019, ze względów formalnych i ekonomicznych.

¹⁹ Wcześniej również w kwietniu 2011 r. oraz w grudniu 2013 r.

²⁰ Dz. U. z 2017 r., poz. 736.

²¹ Dz. U. poz. 1240.

²² Według stanu na dzień 18 grudnia 2017 r. trwała aktualizacja Instrukcji bezpieczeństwa Pożarowego na podstawie zaleceń otrzymanych w dniu 3 października 2017 r. od Komendanta Powiatowego Państwowej Straży Pożarnej w Głogowie.

Dyrektor Muzeum podał, że przed dniem 20 listopada 2014 r. obowiązywał wcześniej przyjęty plan ochrony dla obiektów Muzeum, który obecnie nie znajduje się w zasobach archiwalnych Muzeum, ponieważ został przekazany do archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków we Wrocławiu, Delegatury w Legnicy.

(dowód: akta kontroli str. 275-276, 1111-1116)

W dniu 23 grudnia 2016 r. sporządzona została (przez Kierownika Administracyjnego Muzeum) i zatwierdzona (przez Dyrektora Muzeum) analiza stanu zabezpieczeń Muzeum przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem. W sekcji „Podsumowanie i wnioski” zapisano, że w obu budynkach Muzeum podstawowe wymogi bezpieczeństwa są zapewnione, a zbiory właściwie zabezpieczone. Nie stwierdzono bezpośredniego ryzyka zagrożenia obiektów muzealnych przechowywanych w tych budynkach. Za ewentualny czynnik ryzyka uznano nieprzeprowadzenie gruntownego remontu budynku Zamku Książąt Głogowskich, skutkujące m.in. niespełnieniem wymogów z zakresu ochrony przeciwpożarowej oraz brakiem realizacji wytycznych zawartych w *rozporządzeniu w sprawie zabezpieczenia zbiorów*. Według przedmiotowej analizy zalecane byłoby również wprowadzenie nowszych typów zabezpieczeń, wiążące się z wysokimi nakładami finansowymi, co winno zostać uwzględnione przy planowaniu gruntownego remontu obiektu. Podobne analizy nie zostały opracowane w latach 2013-2015.

Natomiast w dniach od 2 listopada do 11 grudnia 2015 r. powołana przez Dyrektora Muzeum komisja przeprowadziła przegląd stanu zabezpieczeń budowlanych i mechanicznych obiektów Muzeum. W oparciu o ustalenia z tego przeglądu, Dyrektor Muzeum – w piśmie z dnia 21 grudnia 2015 r. – nakazał uporządkowanie kluczy będących na wyposażeniu Muzeum, jak również uzupełnienie, w ramach planowanego remontu Muzeum lub po uzyskaniu stosownych środków, braków dotyczących okien, krat wewnętrznych, drzwi i zamków drzwiowych w budynku Zamku Książąt Głogowskich. Podobne ustalenia, wyłączając stwierdzenie uporządkowania kluczy będących na wyposażeniu Muzeum, poczyniła powołana przez Dyrektora Muzeum komisja podczas przeprowadzonego w dniach od 14 do 30 listopada 2016 r. przeglądu stanu zabezpieczeń budowlanych i mechanicznych obiektów Muzeum.

(dowód: akta kontroli str. 277-307)

1.10. Plany wymienione w pkt 1.8. niniejszego wystąpienia pokontrolnego zawierały elementy wskazane w załączniku do rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 25 sierpnia 2004 r. *w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych*²³.

(dowód: akta kontroli str. 272-273)

1.11. W Muzeum nie wystąpiły przypadki kradzieży ani zaginięcia zabytków.

(dowód: akta kontroli str. 308-308A)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1) Dla obiektu budowlanego w postaci mostu nad fosą nie została przeprowadzona kontrola roczna w 2014 r. oraz kontrola pięcioletnia w 2016 r. Stanowiło to naruszenie art. 62 ust. 1 pkt 1 i 2 *ustawy Prawo budowlane*. W związku z tym Dyrektor Muzeum wyjaśnił, że przegląd roczny nie został wykonany w 2014 r. przez niedopatrzenie, a w 2016 r., oczekując na wyniki opinii technicznej o stanie mostu nad fosą, wykonano przegląd roczny zamiast przeglądu pięcioletniego.

²³ Dz. U. Nr 212, poz. 2153.

(dowód: akta kontroli str. 161-178, 267-271)

2) Muzeum – wbrew przepisom § 34 w związku z § 30 *rozporządzenia w sprawie zabezpieczenia zbiorów*, nie wdrożyło Instrukcji przygotowania zbiorów do ewakuacji na wypadek powstania zagrożenia. Wprawdzie, wymagane dla tego dokumentu elementy, wymienione w § 28 ww. rozporządzenia, zawarte zostały w Planach ochrony ruchomych zbiorów na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, zatwierdzonych w dniu 15 grudnia 2016 r. przez Prezydenta Głogowa, niemniej jednak zawierały one także informacje niejawne, które nie mogły zostać udostępnione dla wszystkich pracowników. Instrukcja przygotowania zbiorów do ewakuacji powinna – w ocenie NIK – stanowić odrębny dokument, z uwagi na konieczność zapewnienia dostępu do niej, a tym samym do opisanych w niej sposobów postępowania, dla każdego pracownika Muzeum.

Dyrektor Muzeum wyjaśnił, że taka Instrukcja była częścią składową Planów ochrony ruchomych zbiorów Muzeum, zatwierdzonych w grudniu 2016 r.

NIK nie podziela powyższego stanowiska Dyrektora Muzeum, gdyż obowiązujące Plany ochrony ruchomych zbiorów na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych miały charakter niejawny i nie były dostępne dla każdego pracownika Muzeum. Zauważyć przy tym należy, że pracownicy Muzeum zostali przeszkoleni w zakresie ewakuacji zbiorów.

(dowód: akta kontroli str. 272, 1126-1131)

3) Obowiązujący od dnia 20 listopada 2014 r. Plan ochrony dla obiektów Muzeum nie został do dnia 1 stycznia 2016 r. zaktualizowany, wbrew wymogowi § 31 *rozporządzenia w sprawie zabezpieczenia zbiorów*, przewidującemu, że w terminie 12 miesięcy od dnia wejścia w życie tego rozporządzenia, co nastąpiło z dniem 1 stycznia 2015 r., dyrektorzy muzeów winni dostosować m.in. plany ochrony muzeów do wymogów przedmiotowego rozporządzenia. Dyrektor Muzeum wyjaśnił, że istniejący Plan ochrony będzie obowiązywał do czasu zakończenia przyszłych prac remontowych, gdyż brakuje mu jedynie wpisu o przedłużeniu jego ważności. W ocenie NIK wyjaśnienie to nie zasługuje na uwzględnienie, ponieważ wymóg przywołanego powyżej przepisu nie został wypełniony, a planowane prace remontowe nie stanowią przesłanki do zaniechania tego wymogu.

(dowód: akta kontroli str. 267, 271, 275-276)

4) Wbrew przepisom § 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 1 grudnia 2008 r. *w sprawie zabezpieczania zbiorów w muzeach przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem grożącym zniszczeniem lub utratą zbiorów oraz sposobów przygotowania zbiorów do ewakuacji w razie powstania zagrożenia*²⁴, w Muzeum nie została w roku 2013 i 2014 przeprowadzona analiza stanu zabezpieczeń przed pożarem i przestępczością, a wbrew wymogowi § 15 *rozporządzenia w sprawie zabezpieczenia zbiorów*, nie wykonano w roku 2015 analizy stanu zabezpieczenia Muzeum przed kradzieżą i innym niebezpieczeństwem. W związku z tym Dyrektor Muzeum wyjaśnił, że czynności w tym zakresie odbywały się w ramach kontroli zarządczej, jednak z tego tytułu nie tworzono żadnych formalnych dokumentów.

(dowód: akta kontroli str. 277-307, 267-268, 271)

Ocena częściowa

Muzeum zapewniło prawne, organizacyjne i finansowe warunki zachowania trwałości zabytków archeologicznych odkrytych w związku z realizacją inwestycji budowlanych, poprzez zatrudnienie wykwalifikowanej kadry do opieki nad zbiorami archeologicznymi, ustalenie i stosowanie właściwych procedur w zakresie przyjmowania w depozyt zabytków archeologicznych, zapewnienie finansowania

²⁴ Dz. U. Nr 229, poz. 1528.

działań w tym zakresie, jak również utrzymywanie właściwego stanu technicznego obiektów służących do przechowywania zabytków archeologicznych i zapewnienie im bezpieczeństwa fizycznego. Jednakże Muzeum nie opracowało Instrukcji przygotowania zbiorów do ewakuacji, oraz nieterminowo wprowadzało w życie i aktualizowało dokumentację związaną z bezpieczeństwem posiadanych obiektów oraz zbiorów w nim zgromadzonych. W szczególności dotyczyło to Planów ochrony obiektów Muzeum. Ponadto, w latach 2013-2014 nie przeprowadzono analiz stanu zabezpieczeń przed pożarem i przestępczością, a w roku 2015 analizy stanu zabezpieczenia Muzeum przed kradzieżą i innym niebezpieczeństwem.

2. Działania podejmowane przez Muzeum w celu ochrony zabytków archeologicznych

Opis stanu
faktycznego

2.1. Stosownie do przepisu § 1 ust. 2 *rozporządzenia w sprawie ewidencjonowania zabytków*, w Muzeum prowadzona była następująca dokumentacja ewidencyjna dotycząca zabytków archeologicznych: (1) karty ewidencyjne założone dla zabytków będących własnością Muzeum oraz depozytów, (2) jedna księga depozytów pod nazwą „Księga wpływu muzealiów - Depozytów Skarbu Państwa”, (3) księga inwentarzowa muzealiów archeologicznych, (4) dokumentacja badań archeologicznych.

Karty księgi inwentarzowej oraz księgi depozytów były ponumerowane i przesnurowane, a końce sznurów opieczetowane. Liczbę kart potwierdził Dyrektor Muzeum umieszczając na okładkach ksiąg podpis, tj. zgodnie z przepisem § 3 ust. 2 *rozporządzenia w sprawie ewidencjonowania zabytków*. Ponadto, posiadano połowe księgi inwentarzowej, zawierające szczegółowe dane dotyczące przyjętych obiektów, prowadzone jako załączniki do księgi inwentarzowej i księgi depozytowej.

(dowód: akta kontroli str. 1002-1011; 1080; 1024-1026)

Analiza losowo wybranej próby 24 zabytków archeologicznych (w tym 12 wydzielonych), przekazanych w depozyt Muzeum na podstawie dwóch decyzji WKZ²⁵ wykazała, że karty ewidencyjne założono dla wszystkich zabytków wydzielonych. Karty te zawierały m.in.: opis przedmiotu (nazwa, szczegółowa charakterystyka formy, rodzaj surowca, barwa, wymiary, waga, sposób wykonania, zabiegi konserwatorskie, stan zachowania, publikacje, miejsce przechowywania, sporządzający kartę i datę), miejsce znalezienia, stanowisko, nr inwentarzowy, nr obiektu, rok badań, sposób nabycia, fotografię/rysunek. Karty te zostały opracowane przez archeologów zgodnie z wymogami Muzeum i przekazane wraz z zabytkiem przy jego protokólnym przekazaniu.

(dowód: akta kontroli str. 1077-1079)

Według stanu na dzień 1 stycznia 2013 r. Muzeum posiadało 67 773 zabytków archeologicznych, z czego 31 406 znajdowało się w depozycie, a 36 367 zostało przyjętych na własność. Wśród zabytków przyjętych na własność 13 538 stanowiły zabytki wydzielone, a 22 829 zabytki masowe. Dyrektor Muzeum wskazał, że nie posiada danych dotyczących ilości zabytków depozytowych, w podziale na wydzielone i masowe, przechowywanych w Ośrodku. Taką kwalifikację zabytków zostanie – według Dyrektora Muzeum – dokonana w ramach inwentaryzacji zbiorów archeologicznych, której zakończenie zaplanowane zostało na dzień 31 grudnia 2017 r.

(dowód: akta kontroli str. 1002-1011)

²⁵ Decyzja Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków we Wrocławiu Nr 2308/2014 z 30 października 2014 r. oraz Decyzja Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu Delegatura w Lesznie Nr 221/2017/C z dnia 19 września 2017 r.

2.2. W okresie objętym kontrolą Muzeum terminowo, do 21 stycznia danego roku za rok poprzedni, przekazywało do GUS Sprawozdania K-02 z *działalności muzeum i instytucji paramuzealnej*²⁶. W dziale 2 tych sprawozdań pt. „Zbiory muzealne, okazy żywe – stan w dniu 31 XII”, w wierszu przeznaczonym do wykazania liczby muzealiów ogółem w latach 2013-2016, podano odpowiednio następujące wielkości: „35 710”, „36 228”, „36 367” i „36 367”, a w wierszu przeznaczonym do wykazania przyjętych w depozyt zabytków archeologicznych (w tym odkrytych podczas realizacji inwestycji budowlanych) w latach 2013-2016, podano odpowiednio następujące wielkości: „173”, „237”, „43 693” i „46 579”. Do sprawozdania K-02 za rok 2015 Muzeum dołączyło korektę obejmującą rok 2014, w której zmieniono ilość muzealiów z „36 228” na „36 367” oraz ilość depozytów z „237” na „41 070”. Korekta dotycząca ilości wykazanych depozytów wynikała z faktu uprzedniego podawania liczby wpisów do Księgi depozytów, zastąpionej liczbą zabytków (numerów inwentarzowych)²⁷. Prezentowane w sprawozdaniach ilości depozytów obejmowały zarówno zabytki wydzielone, jak i masowe.

(dowód: akta kontroli str. 309-342; 1002-1011; 1024-1027)

W latach 2013-2017 Muzeum sporządziło dla Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów²⁸ ankiety sprawozdawcze: „Baza muzeów” za 2013 r. i „Statystyka muzeów” za rok 2015 oraz za rok 2016. Dane zawarte w tych sprawozdaniach w zakresie zbiorów archeologicznych były zgodne z danymi prezentowanymi w sprawozdaniach K-02²⁹.

(dowód: akta kontroli str. 309-444)

2.3. Na podstawie zarządzeń wewnętrznych Dyrektora Muzeum³⁰ w jednostce tej, w tym w Dziale Archeologii oraz Pracowni Przechowywania i Opracowania Zbiorów OSMZA prowadzona była pełna inwentaryzacja muzealiów oraz depozytów. W Dziale Archeologii czynności spisowe obejmowały muzealia archeologiczne będące własnością Muzeum, zostały rozpoczęte z dniem 1 października 2017 r., a planowanym terminem ich zakończenia był dzień 31 października 2018 r. Natomiast inwentaryzacja depozytów archeologicznych, polegająca na spisie z natury zabytków wydzielonych i masowych w Ośrodku, rozpoczęła się z dniem 30 listopada 2015 r., a planowanym terminem jej zakończenia był dzień 31 grudnia 2017 r. Według stanu na dzień 13 grudnia 2017 r. wyniki inwentaryzacji nie były jeszcze znane, w tym dotyczące ewentualnego ujawnienia niezaewidencjonowanych zabytków (nadwyżek) lub braków w tym zakresie.

Prowadzona inwentaryzacja depozytów była pierwszym tego typu sprawdzeniem od momentu przyjęcia do Muzeum w dniu 22 grudnia 2010 r. pierwszego depozytu. Natomiast poprzednia inwentaryzacja zbiorów archeologicznych będących

²⁶ Sporządzano je w wersji elektronicznej i przekazywano on-line za pomocą Portalu Sprawozdawczego GUS.

²⁷ Zmiana ilości muzealiów wynikała z korekty niedokładnie wyliczonej liczby wpisanych obiektów do księgi inwentarzowej.

²⁸ Dane przekazane Instytutowi zbierane były m.in. na potrzeby Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

²⁹ Jedyna różnica wystąpiła w pozycji Liczba obiektów pozyskanych w roku sprawozdawczym (Depozyty). W tym zakresie Sprawozdanie K-02 zostało sporządzone nierzetelnie, co opisano w części dotyczącej stwierdzonych nieprawidłowości.

³⁰ Zarządzenie wewnętrzne nr 69/2015 r. z 26 listopada 2015 r. w sprawie inwentaryzacji okresowej zbiorów znajdujących się w Pracowni Przechowywania i Opracowywania Zbiorów Ośrodka Studyjno-Magazynowego Zabytków Archeologicznych Oddział Muzeum Archeologiczno-Historycznego (wraz z aneksami 1-5); Zarządzenie wewnętrzne nr 18/2017 z 5 września 2017 r. w sprawie inwentaryzacji okresowej oraz zdawczo-odbiorczej w formie spisu z natury zbiorów archeologicznych (własnościowych) Działu Archeologicznego Muzeum Archeologiczno-Historycznego w Głogowie oraz Zarządzenie wewnętrzne nr 36/2015 z 2 lipca 2015 r. (wraz z aneksami 1-6).

własnością Muzeum, została przeprowadzona w okresie od 2 lipca do 14 grudnia 2012 r.

(dowód: akta kontroli str. 1002-1011; 1023; 1057-1061; 1075-1076)

2.4. W latach 2013-2017³¹ Muzeum, na podstawie 152 decyzji WKZ³², przyjęło w depozyt łącznie 11 419 zabytków archeologicznych, z czego 9 783 wydzielonych i 1 636 masowych, pochodzących z badań związanych z realizacją inwestycji budowlanych. I tak, w:

- 2013 r. na podstawie 30 decyzji WKZ przyjęło: 1 405 zabytków wydzielonych i 855 masowych,
- 2014 r. na podstawie 61 decyzji WKZ przyjęło: 6 194 zabytki wydzielone i 346 masowych,
- 2015 r. na podstawie 14 decyzji WKZ przyjęło: 80 zabytków wydzielonych i 8 masowych,
- 2016 r. na podstawie 14 decyzji WKZ przyjęło: 1 170 zabytków wydzielonych i 407 masowych,
- 2017 r. (do 30 września) na podstawie 33 decyzji WKZ przyjęło: 934 zabytki wydzielone i 20 masowych.

We wszystkich 152 przypadkach przyjęcie zabytków w depozyt następowało na podstawie protokołu przekazania, w ślad za którym Muzeum otrzymywało stosowną decyzję właściwego WKZ. Okres oczekiwania na decyzję WKZ wynosił od jednego do 60 miesięcy, z czego najdłużej oczekiwano na wydanie decyzji przez Dolnośląskiego WKZ, tj. średnio 20 miesięcy, a najdłużej 60 miesięcy³³.

Według Kierownika Ośrodka po uzyskaniu informacji od wykonawcy badań archeologicznych o gotowości do przekazania zabytków, każdorazowo występowało do właściwego WKZ wnioskując o oddelegowanie jego przedstawiciela celem dokonania odbioru zabytków i przekazania ich do Muzeum. Najczęściej jednak pisma te pozostawały bez odpowiedzi ze strony WKZ.

Według informacji udzielonych przez WKZ powodem opóźnionego wystawiania decyzji, w stosunku do faktycznego przyjęcia depozytu przez Muzeum, był brak czasu, ograniczone zatrudnienie lub inne problemy organizacyjne WKZ³⁴, a także chęć dochowania należytej staranności przy wydawaniu decyzji oraz zaufanie do Muzeum, jako instytucji zapewniającej odpowiednie warunki do przechowania zabytków archeologicznych³⁵, lub przekonanie, że jest to zgodne z przepisami, ponieważ przepisy nie wskazują kolejności czynności związanych z przekazaniem zabytków³⁶.

Według stanu na dzień 30 września 2017 r. przyjęto do OSMZA, na podstawie protokołu, ale bez decyzji właściwego WKZ, w sumie 4 878 zabytków archeologicznych odkrytych w związku z realizacją inwestycji budowlanych, z czego 3 886 stanowiły zabytki masowe, a 992 zabytki wydzielone.

W okresie objętym kontrolą Muzeum nie występowało do właściwych WKZ o przekazanie na własność zabytków będących w depozycie. Muzeum nie

³¹ Do 30 września 2017 r.

³² Dolnośląskiego WKZ, Lubuskiego WKZ, Pomorskiego WKZ i Łódzkiego WKZ.

³³ Czas oczekiwania na wydanie decyzji przez Lubuskiego WKZ wynosił od jednego do sześciu miesięcy; Pomorskiego WKZ – jeden miesiąc; Wielkopolskiego WKZ (Delegatura w Lesznie) – jeden miesiąc; Łódzkiego WKZ (Delegatura w Sieradzu) – od jednego do trzech miesięcy; Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków we Wrocławiu Delegatura w Legnicy – jeden do dwóch miesięcy.

³⁴ Pismo Delegatury WOUZ w Legnicy L/Arch.510.1.2017.JK z dnia 19 grudnia 2017 r.; pismo Dolnośląskiego WKZ z dnia 15 grudnia 2017 r.; Pismo Wielkopolskiego WKZ – Po-WA.5161.11298.2.2017 z dnia 19 grudnia 2017 r.

³⁵ Pismo Wielkopolskiego WKZ – Po-WA.5161.11298.2.2017 z dnia 19 grudnia 2017 r.

³⁶ Pismo Lubuskiego WKZ – ZA.5161.414.2017 z dnia 20 grudnia 2017 r.

odmawiało przyjęcia zabytków pochodzących z inwestycji, ani nie odwoływało się od decyzji o ich przekazaniu w depozyt.

(dowód: akta kontroli str. 157-158; 445-481; 601-650; 696-1000; 1027-1029; 1103-1105; 1117-1124)

W latach 2014-2017 OSMZA przejmował także zabytki archeologiczne z dawnego magazynu Wojewódzkiego Ośrodka Archeologiczno-Konserwatorskiego w Lubiążu. Praca Ośrodka w tym zakresie polegała na przyjęciu zabytków, ich oczyszczeniu, zinwentaryzowaniu, konserwacji i dalszym zabezpieczeniu. Proces ten był realizowany ze względu na niekorzystne, zagrażające zabytkom, warunki panujące w lubiąskich magazynach³⁷. Projekt ten był finansowany przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W jego ramach przyjęto 520 mb zabytków, składających się na 9 468 pozycji zabytków, w tym 7 670 masowych i 1 798 wydzielonych, oraz 220 teczek. Najważniejsze problemy zaistniałe w trakcie realizacji tego projektu polegały na: przemieszaniu przekazanego materiału zabytkowego, utrudniające przejście zwartych zespołów zabytków; braki zabytków w zespołach; szczątkowa dokumentacja lub jej brak, oraz niemożność powiązania istniejącej dokumentacji z przejętym materiałem; brak metryk przy zabytkach lub ich błędne przyporządkowanie, a także ich nieczytelność; opóźnienia w wydawaniu decyzji o przekazaniu depozytów przez Dolnośląskiego WKZ, dochodzące nawet do 2 lat.

(dowód: akta kontroli: str. 1031-1056)

2.5.1. Badanie próby obejmującej 25 ze 152 protokołów dokumentujących przekazanie Muzeum zabytków w depozyt wykazało między innymi, że:

- we wszystkich zbadanych przypadkach przyjęcie zabytków zostało potwierdzone protokołem odbioru; w przyjęciu/przekazaniu zabytków uczestniczyli: pracownicy Muzeum i przedstawiciele firmy przekazującej zabytki, natomiast nieobecni byli przedstawiciele właściwego WKZ;
- do protokołów załączono inwentarze zabytków i dokumentację z badań archeologicznych, umożliwiającą podział zabytków na wydzielone i masowe;
- firmy przekazujące zabytki spełniły warunki określone w umowach z Muzeum, polegające na standaryzacji dokumentacji badań archeologicznych, opakowań ruchomych zabytków archeologicznych, oraz stanu przekazywanych zabytków;
- w czasie przyjęcia zabytków do depozytu dokonywano przeglądu zbioru ruchomych zabytków archeologicznych oraz dokumentacji badań archeologicznych pochodzących z danej inwestycji;
- ruchome zabytki archeologiczne oraz przedstawioną dokumentację badań archeologicznych oceniano w sposób pozytywny i występowano do właściwego WKZ o przekazanie ich w depozyt do Ośrodka³⁸.

(dowód: akta kontroli str. 62-94; 696-1000; 1073-1074)

2.5.2. W 27 przypadkach, spośród 152 decyzji WKZ z lat 2013-2017 o przekazaniu Muzeum zabytków w depozyt, badacze nie uzyskali od Muzeum promesy przyjęcia zabytków pochodzących z badań. Mimo braku takiej zgody zabytki te Muzeum przyjęło w depozyt. Na tę okoliczność Kierownik Ośrodka wskazała, że we

³⁷ Liczne zabytki nie posiadały odpowiedniego zabezpieczenia, znajdowały się na nich ślady obecności gryzoni i ptaków, a opakowania oraz metryki były niekiedy zagrzybione. Wszystko ponadto było pokryte kurzem nagromadzonym przez ostatnie kilkadziesiąt lat.

³⁸ Następnie według Procedury Muzeum sporządzany jest wniosek o przekazanie zabytków archeologicznych w depozyt do właściwego WKZ, załącznikami do którego są inwentarz oraz protokół sporządzony podczas komisji. Według wyjaśnień Kierownika Ośrodka, po otrzymaniu wniosku placówka wrocławska oraz legnicka Dolnośląskiego WKZ wysłała swoich przedstawicieli do komisijnego sprawdzenia przyjętych zabytków, a w przypadku innych WKZ decyzja taka wydawana jest bez takiego sprawdzenia.

wszystkich tych wypadkach zabytki były przyjmowane w depozyt za zgodą Dyrektora Muzeum i na wniosek Muzeum.

(dowód: akta kontroli str. 445-481; 1027-1029).

Spośród 777 wniosków złożonych w latach 2013-2017 w Muzeum przez podmioty w sprawie wyrażenia zgody na przyjęcie przez Muzeum zabytków archeologicznych w depozyt:

- w 601 sprawach Muzeum nie posiadało informacji o wynikach prowadzonych badań archeologicznych – zabytków nie przekazano,
- w 80 sprawach nie pozyskano ruchomych zabytków, chociaż w Muzeum złożono dokumentację z badań archeologicznych,
- w 53 sprawach zabytki przyjęto w depozyt na podstawie decyzji administracyjnej,
- w sześciu przypadkach Muzeum przyjęło zabytki i wysłało do właściwego WKZ wniosek o przekazanie zabytków w depozyt na podstawie decyzji administracyjnej,
- w 24 przypadkach anulowano oświadczenie o gotowości przyjęcia zabytków w depozyt,
- w 13 przypadkach ostatecznie nie wydano oświadczenia o gotowości przyjęcia w depozyt zabytków i jednocześnie nie wydano zgody na przyjęcie zabytków archeologicznych. Powodem tego było: niepodpisanie umowy przez wnioskodawcę³⁹, rezygnacja wnioskodawcy z uzyskania oświadczenia o przyjęciu zabytków⁴⁰, realizacja inwestycji poza obszarem przyjmowania zabytków przez OSMZA⁴¹, nierozliczenie się wnioskodawcy z badań, mimo upomnień wysyłanych przez Muzeum i upływu 3 lat od wydania poprzedniego oświadczenia⁴².

(dowód: akta kontroli str. 482-600)

2.5.3. Badanie próby obejmującej 10 ze 152⁴³ spraw przejęcia zabytków w depozyt wykazało, że inwentarze załączone do protokołu przekazania zabytków były zgodne z dokumentacją z badań archeologicznych. We wszystkich tych sprawach pracownicy Ośrodka weryfikowali zgodność inwentarzy z dokumentacją z badań archeologicznych.

(dowód: akta kontroli str. 696-1000; 1072)

2.6. W okresie objętym kontrolę Muzeum nie realizowało własnych zadań inwestycyjnych, wymagających wnioskowania o wydanie pozwolenia na prowadzenie badań archeologicznych.

(dowód: akta kontroli str. 1030)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1) Muzeum przyjmowało w depozyt zbiory archeologiczne bez decyzji właściwego WKZ. Każda z 152 decyzji WKZ z lat 2013-2017, na podstawie których przyjęto 11 419 zabytków archeologicznych, z czego 9 783 wydzielonych i 1 636 masowych, została wydana od 1 do 60 miesięcy po sporządzeniu *Protokołu Kontroli Zabytków przed rozpoczęciem procedury depozytowej*, na podstawie którego fizycznie przyjęto i przeliczono depozyty w Ośrodku. Ponadto, według stanu na dzień 30 września 2017 r. na podstawie ww. protokołu, ale bez decyzji właściwego WKZ

³⁹ Siedem przypadków.

⁴⁰ Trzy przypadki.

⁴¹ Jeden przypadek.

⁴² Dwa przypadki.

⁴³ O których mowa w ppkt 2.4.

przyjęto do OSMZA 4 878 zabytków archeologicznych odkrytych w związku z realizacją inwestycji budowlanych, z czego 3 886 stanowiły zabytki masowe, a 992 zabytki wydzielone. W ocenie NIK, zgodnie z przepisami art. 35 ust. 3 *ustawy o ochronie zabytków*, to WKZ określa miejsce przechowywania zabytków archeologicznych odkrytych, przypadkowo znalezionych albo pozyskanych w wyniku badań archeologicznych, przekazując je, w drodze decyzji, w depozyt muzeum, za jego zgodą. Dlatego fizyczne przyjęcie tych zabytków powinno nastąpić po wydaniu przedmiotowej decyzji a nie przed nią. W złożonych wyjaśnieniach Dyrektor Muzeum wskazał, że pracownicy Muzeum znają obowiązujące przepisy, niemniej jednak ze względu na dobro zabytków są one przyjmowane bez decyzji administracyjnej. Jednocześnie podkreślił, że Muzeum wielokrotnie zwracało się do WKZ o uczestnictwo w przejmowaniu zabytków.

NIK, uznając za wynikające z troski o zabytki motywy ich przyjmowania przez Muzeum bez stosownej decyzji administracyjnej WKZ, jednocześnie podkreśla jednoznacznie, że w świetle obowiązujących przepisów prawa takie postępowanie jest nieprawidłowe.

(dowód: akta kontroli str. 445-481; 601-650; 696-1000; 1027-1029; 1062-1068)

2) Sprawozdania K-02 z działalności muzeum i instytucji paramuzealnej, sporządzone przez Muzeum za lata 2013-2016, były obarczone błędem, gdyż nie odzwierciedlały faktycznej liczby zabytków archeologicznych znajdujących się w Muzeum. Stwierdzone błędy polegały na:

- a) wykazywaniu rosnącej ilości muzealiów archeologicznych, podawanych w Dziale 2 (*zbiory muzealne – stan na 31.XII*), kolumna 3, tj. dla roku 2013 – 35 710 pozycji; a w latach 2014-2016 – 36 367 pozycji, podczas gdy zgodnie z księgą inwentarzową Muzeum ostatni wpis dokumentujący przyjęcie muzealiów pochodził z dnia 23 października 2007 r., a dla roku 2014⁴⁴ w dziale 3 (*Ruch muzealiów w ciągu roku*), kolumnie 3 (*Archeologia*), dziale A (*Muzealia*) – nie wykazano pozyskania muzealiów;
- b) niezgodności pomiędzy stanami wykazywanymi na 31.XII, a ilością otrzymanych depozytów. I tak: w sprawozdaniu za 2015 r. w dziale 2 (*Zbiory Muzealne*), kolumnie 3 (*Archeologia*) – podano 43.693 depozytów, a w sprawozdaniu za 2016 r. w tym samym miejscu – podano 46.579 depozytów, czyli więcej o 2.886 szt., podczas gdy w sprawozdaniu za 2016 r. w dziale 3 (*Ruch muzealiów w ciągu roku*), kolumna 3 (*Archeologia*), część B. (*Depozyty*) wykazano tylko 2.829 pozycji.

Według wyjaśnień Dyrektora Muzeum niezgodności te były wynikiem podania błędnej ilości pozycji zbiorów archeologicznych w zakresie muzealiów oraz błędu przy sumowaniu pozycji inwentarzowych z roku poprzedniego z liczbą dokonanych wpisów w danym roku w przypadku depozytów. Zadeklarował jednocześnie, że dane te zostaną skorygowane w czasie składania Sprawozdania K-02 za 2017 r.

(dowód: akta kontroli str. 309-342; 1015-1022)

3) Dla przekazywanych w latach 2013-2017⁴⁵ w depozyt Muzeum zabytków masowych nie zakładano kart ewidencyjnych, co stwierdzono na podstawie analizy próby losowej, obejmującej 12 masowych zabytków archeologicznych. Zaniechanie tego obowiązku stanowiło naruszenie § 7 ust. 1 *rozporządzenia w sprawie ewidencjonowania zabytków*. Dyrektor Muzeum wyjaśnił, że ze względu na wielkość zbiorów archeologicznych, zarówno własnościowych, jak i depozytowych, oraz ograniczone możliwości kadrowe, podjęto decyzję, o wykonaniu kart ewidencyjnych w pierwszej kolejności dla zabytków wydzielonych, tj. zabytków zachowanych

⁴⁴ W złożonej w 2015 r. korekcie.

⁴⁵ Do dnia 30 września 2017 r.

w całości, zrekonstruowanych, bądź przedstawiających szczególną wartość wystawienniczą lub naukową. Natomiast karty ewidencyjne zabytków masowych – według Dyrektora Muzeum – wykonuje się na potrzeby ruchu muzealnego, zarówno wewnętrznego jak i zewnętrznego. Po zakończeniu inwentaryzacji, w trakcie reinwentaryzacji, planowane jest sukcesywne wykonanie kart całości zbioru archeologicznego.

(dowód: akta kontroli str. 1015-1022; 1077-1079)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

NIK zwraca uwagę, że w latach 2013-2014 (do 31 listopada) w 202 przypadkach⁴⁶ Muzeum nie posiadało wiedzy o rezultatach prowadzonych badań (nadzorów), mimo że upłynęło co najmniej trzy lata od daty złożenia wniosku, kiedy to – zgodnie z umową zawieraną między Muzeum, a wnioskującym – możliwe było złożenie depozytu. W złożonych wyjaśnieniach Kierownik Ośrodka wskazała, że za wskazany okres wysłano 15 wezwań o przekazanie zabytków i dokumentacji, a zaległości te są przedmiotem wewnętrznych postępowań. W dalszej części wyjaśnień podała także, że w latach 2013-2016 wysłano 380 takich wezwań, lecz ich skuteczność jest niewielka. Powodem tego był brak nadzoru i reakcji ze strony WKZ sprawujących nadzór właścicielski nad zabytkami archeologicznymi, w tym nieegzekwowanie od wykonawców badań ustawowego, trzyletniego terminu na przekazanie zabytków. Kierownik zwróciła również uwagę, że nie wywiązywanie się z tego obowiązku przez konkretnych archeologów nie przeszkadza im w otrzymywaniu pozwoleń na kolejne badania archeologiczne.

(dowód: akta kontroli str. 482-600; 1027-1029)

Ocena częściowa

W okresie objętym kontrolą w Muzeum, podejmując działania w zakresie ochrony zabytków, zapewniono ewidencjonowanie wszystkich zabytków archeologicznych w księdze inwentarzowej oraz księdze depozytów, jak również zarządzono i prowadzono inwentaryzację wszystkich zabytków archeologicznych, oraz protokółarne ich przyjmowanie w depozyt, na podstawie dokumentacji badań archeologicznych. Stwierdzono także nieprawidłowości polegające na: przyjmowaniu depozytów mimo braku decyzji administracyjnej właściwego WKZ, nierzetelnym sporządzaniu sprawozdania K-02, oraz na nieprzewodzeniu kart ewidencyjnych dla masowych zabytków archeologicznych.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁴⁷ (dalej: „ustawa o NIK”), wnosi o:

1. Sporządzenie Instrukcji ewakuacji zbiorów, o której mowa w § 30 rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 września 2014 r. w sprawie zabezpieczenia zbiorów przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem grożącym ich zniszczeniem lub utratą.
2. Zapewnienie przeprowadzania przeglądów wszystkich obiektów budowlanych, zgodnie z art. 62 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane.
3. Terminowe przeprowadzanie aktualizacji dokumentów wskazanych w rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 września 2014 r. w sprawie zabezpieczenia zbiorów przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem grożącym ich zniszczeniem lub utratą.

⁴⁶ 61 w 2013 r. i 141 w 2014 r.

⁴⁷ Dz. U. z 2017 r., poz. 524.

4. Przeprowadzanie corocznej analizy stanu zabezpieczeń przed kradzieżą i innym niebezpieczeństwem obiektów Muzeum, zgodnie z § 15 rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 września 2014 r. w sprawie zabezpieczenia zbiorów przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem grożącym ich zniszczeniem lub utratą.
5. Sporządzenie kart ewidencyjnych dla wszystkich zabytków archeologicznych masowych znajdujących się w depozycie Muzeum Archeologiczno-Historycznego w Głogowie.
6. Uregulowanie statusu posiadania zabytków przyjętych bez decyzji WKZ.
7. Przyjmowanie zabytków na podstawie decyzji WKZ o ich przekazaniu w depozyt.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK we Wrocławiu.

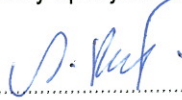
Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

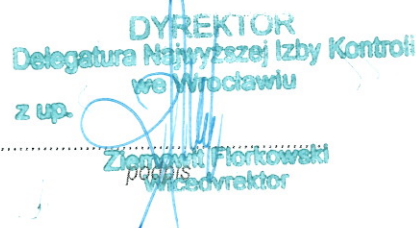
Wrocław, dnia 28 grudnia 2017 r.

Kontroler:
Miroslaw Perłowski
Główny specjalista k.p.

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura we Wrocławiu

Dyrektor

DYREKTOR
Delegatura Najwyższej Izby Kontroli
we Wrocławiu
z up.
Zdzisław Florkowski
wicedyrektor
.....
podpis

